

Ummæli

Rakel Helmsdal:
Tey kalla meg bara Hugo.
Bókadeild Føroya
Lærarafelags 1995.
214 s. kr. 130

Viktor Hugo Person er ellivu ár og býr í Adriadnugøtu í Port Janua. Hann gongur í 5. flokki í Tístram Skribaskúla í Tístram Skribabrekku. Ein lærarin eitur Elo Skjálm og ein annar René Tabula. Flokksfelagar eru Clea Tullinius, Tóá Anatol, Gabriel Hariol, Ravnur Jork. Onnur eita Tíno Galopin, Paol Bonaventura og Hr. Kurzweil. Vaganøvnini bregða ikki úr ætti: Epiniciuvegur, Bram Rogarsgøta, Kassiopeiugøta...

Tann gløggi lesarin hevur ivaleyst varnast, at hann er nakað, sum víkur frá einari vanligari skaldsøgu í vanligum skaldsøguhøpi. Tey nevndu nøvnini eru øðrvísi – og kanska meira romantisk? – enn føroysk gerandisnøvn. Men so má karmurin um søgugongdina ivaleyst eisini víkja nógv frá okkara gerandisdegi? Tað ger hann – og kortini ikki.

Rakel Helmsdal hevur gjørt sín egna bý, Port Janua, við egnum umhvørvi og við egnum nøvnum, har persónarnir í stóran mun ikki eita sum vit. Innanperma er kort av Port Janua, so lesarin, um hann hevur hug, kann fylgja við úr einari gøtu í aðra.

Men umframt nøvnini víkur Port Janua ógvuliga lítið frá býnum vit kenna, og fittur partur av hendingunum í skaldsøguni kundi eins væl farið fram í einum føroyskum býi. Tað er eingin ivi um, at samansetingin av vanligum umhvørvi við óvanligum nøvn er ein partur av ætlanini við søguni. Lesarin skal um somu tíð ferðast í fremmandum og kendum umhvørvi.

Hóast tað í fittan mun lukkast hævundinum at gera hendan bygnað, so heldur hann minni enn so altíð. Einastaðni spyr Viktor Hugo Person, hví foreldrin ikki bara hava givið honum eitt vanligt navn sum Petur, Símun ella Frantz. Eina aðrastaðni reksar mamman vanlig nøvn upp: Tóri,

Ongi lík eru meira lík enn onnur

Jenny, Pól, Lis, Hanna, Per, Hans. Men hetta eru vanlig nøvn hjá okkum og valla í Port Janua, har fólk just eita heilt øðrvísi eksotisk nøvn. Tá ið tað vanliga verður drigið fram, er tað okkara vanliga og ikki tað vanliga í fantasi-heiminum hjá hævundinum. Tann gjørdi býurin við teimum – meir og minni – gjørdi nøvnum missir sostatt í ein vissan mun flogið. Men als ikki fullkomiliga.

»Tey kalla meg bara Hugo« er nevniliga ein undirhaldandi skaldsøgu, og hóast hon í stóran mun snýr seg um happing og arging, so slepst heilt væl und-

an tí moralska fremstafingrinum, og hon gerst í hævundsheitum ein søga um vinalag.

Ein víkur, sum fær ilt eyga til Hugo, finnur út av, at hann eitur Viktor Hugo. Hann sigur teimum síðani søguna um tann mishátta klokkan Quasimodo og ta vøkru sigoyagentuna Esmaraldu, sum franski hævundin hjá okkara Hugo skrivandi. At enda ber lærarin so í bandi, at Hugo verður eyknevndur Quasimodo.

Nú kemur ein tíð við arging, bardaga og syndraðum vinalögum. Men loksins, eftir at nýggj vinabond eru knýtt, og tey gomlu gjørd aftur, endar søgan í gleði og gleimi. Atvoldin til tær keðiligu hendingarnar vóru misskiljingar millum vinmenn og ein illkynjaður lærari, sum kortini lovar at taka aðrar partar fyrri seg.

Eitt kapitull hevur tann deiliga titlun »Ongi lík eru meira lík enn onnur«. Sipað verður til, at sjálvt aftan á deyðan sæst á leiðinum, hvør ið hevur verið múgvandi og hvør ikki. Ein vin-kona kemur við hugskotinum, at tey skulu býta blómurnar á kirkjugarðinum eitt sindur javnari, og Hugo og systirin hjálpa henni. Av hesum stendst mikið rumb-

ul, og rektarin á skúlanum visir sítt rætta andlit. Hann harmast um, at blómur eru tiknar frá gróvin hjá einum fyrrverandi limi í kommunustýrinum: »Ja, so illa stóð tað til, at ótangarnir heldur høvdu prýtt gravirnar hjá fyllibyttum og letingum sum Vagn Galopin o.ø., sum ongin annars heydi skoytt um at prýða« (s. 102).

Bæði hesir setningarnir og kapitulheitið hava eitt ekkó av »Animal Farm« hjá George Orwell í sær, og rektarin kundi havt sagt tað nakað soleiðis: »Øll lík eru líka, men summi lík eru meira líka enn onnur«.

Men skaldsøgan visir, at tað eru tey vanvirdu, sum eru tey góðu, at tað eru tey sum eiga hugflogið. Omma Hugo orðar hævundsins hugsan: »Eisini hevur tað altíð argað meg at síggja, hvussu gravirnar hjá teimum størstu lúsakjálkunum eru yvirfylltar við blómum, sum um tey høvdu verið tey fittastu og mest umhildnu fólkini, meðan tey vóru á lívi, og aðrar gravir hava ikki eitt strá, hóast hesi fólkini kanska vóru nógv fittari« (s. 162).

Vinmaður Hugo, Ravnur, og beiggi hansara, Heykur, verða av rektaranum lagdir

undir tað, sum er farið fram á kirkjugarðinum. Teir vilja ikki fortelja, at teir allan tann dagin vóru í skúrinum hjá skyldmanninum Paol, kallaður Lasafarið. Teir skammast um hann og vilja ikki, at fólk skal fáa at vita, at hann er mammubeiggi teirra. Men her eru træðirnar í søguni ikki nógv knýttir.

Tað verður nevniliga sagt, at Paol sama dag liggur og svevur í urtagarðshúsinum á kirkjugarðinum, og at hann vaknar av børnunum sum pynta leiðini hjá teimum ognarleysu. Tað ber illa til hjá Paol at vera tað mesta av degnum á kirkjugarðinum og samstundis allan dagin saman við systirsynum heima í skúrinum. Siga vit hinvegin, at Paol var á kirkjugarðinum, og dreingirnir einsamallir heima hjá honum (ein lítill møguleiki er, at hetta kann hevast), so er einki alibi í tí. Hvussu víkur og vendir, fær Paol ikki bæði verið eygnavitnið til pyntingina og alibi hjá Ravn og Heyki!

Sum heild er málið lætt og livandi, men í stóðum broytist stílinur so avgerandi, at rættlesarin má hava verið uppi. Dømi: lánslerari víkur, bordiskur fyrri tallerk, eplamor! fyrri

eplamos, myndil fyrri modell. Aðrastaðni er beint øvugt, og danskt myndamál rektar uppi: »biðmans-skön«, »hang ikki við nevnum«, »ljóskeyla«.

»Tey kalla meg bara Hugo« er ein vøkur bók – ikki minst perma – men eina atfinning havi eg til tað prentliga. Tá ið mamma Hugo verður endurgivin og somuleiðis systirin verður ein grotesk-skrift brúkt, mótsett tí vanligu serif-skriftini. Hetta er fullkomiliga óneyðugt, tí tað væl og virðiliga verður gjørt vart við, at nú verða onnur enn Hugo endurgivin. Skriftmyndin gerst heldur ikki vakrari av, at feitt í stóðum verður brúkt fyrri kursiv, og somuleiðis er tað órógvandi, at hverja ferð titlulin á skaldsøguni hjá Victor Hugo verður tikin upp á tunguna, so er tað við ovurstórum pyntaðum kursivstavum. Eins og tað í skrift verður roynt at endurskapa eina mynd av tí uppskrýdda gotiska katedralinum Notre-Dame de Paris.

»Tey kalla meg bara Hugo« er ikki ein heilskað skaldsøga, men hon eigur ævintýrdám og er alla tíðina áhugaverd at lesa. Føroyski lesarin eigur at bjóða Rakel Helmsdal vælkomnar. Hon hevur tað uppiborið

Jógvan Isaksen

